Eduskunnan liikenne- ja viestintävaliokunta, LiV@eduskunta.fi

Paikallisliikenneliiton lausunto asiaan E 143/2021 vp Valtioneuvoston selvitys: Ennakkovaikuttaminen: Multimodaalisten digitaalisten liikkumispalveluiden edistäminen EU:ssa

Digitaaliset alustat ja liikkumispalvelut on tunnistettu Suomen elinkeinopolitiikassa yhdeksi liikennealan keskeisistä edistettävistä aloista ja edistämistä on tehty monella tapaa jo aiemmin. On vaikea tietää, poikkeaako muistion ehdottama ennakkovaikuttamisen sisältö Suomen tähän asti tekemästä MaaS -vaikuttamisesta.

Komissio tarkastelee aloitteen valmistelussa multimodaalisia digitaalisia liikkumispalveluja ja niitä tarjoavien toimijoiden ja markkinan sääntelyä. Komissio on vasta määrittelemässä mikä multimodaalinen digitaalinen liikkumispalvelu, MDMS on. Sen sisältö voi poiketa Suomen liikennepalvelulakiin kehitellyistä määritelmistä. Tämänhetkisen tiedon mukaan se voi olla tietopalvelu liikennepalveluista, joista voi olla mahdollista ostaa lippuja tai varata liikennepalvelun.

Liikenne- ja viestintäministeriön valmistelemassa kannassa painottuvat kaupallisen digitaalisten alustatoiminnan mahdollistaminen, mutta ilman alustoille annettavia velvoitteita. Kannan mukaan markkinatoimijoille halutaan antaa täysi hinnoitteluvapaus myös julkisesti tuotetuista palveluista. Suomen kannan tavoittelema kestävyysohjaus rajoittuisi liikkumisvaihtoehtojen CO2-tiedon näyttämiseen alustoilla. Tämä on riittämätön ohjauskeino, ja jos sitä tietosisällöksi suunnitellaan, tulee sopia euroopanlaajuinen harmonisointi eri liikkumisvälineiden yksikköpäästöille.

Mielestämme Suomen ennakkovaikuttamisessa unohtuvat paikalliset ja alueelliset sekä liikennepalvelutarjoajien edut ja tavoitteet. **Paikallisliikenneliiton näkemys tarvittavasta EU-lainsäädäntökehityksestä poikkeaa Suomen kannasta.** Joukkoliikennepalveluiden hinnoittelun toimivalta on paikallisilla viranomaisilla.

EU-lainsäädännössä tulisi tavoitella kotimaan lainsäädännössä epäselväksi jääneiden kohtien selvittämistä. Paikallisliikenneliiton mielestä MDMS -aloite auttaa suomalaisia liikennepalvelun järjestäjiä, mikäli se käsittelee ja selkiyttää näitä kysymyksiä:

- Selkeyttää asiakkaan tietosuojaa lippujen myyntiprosessissa, jossa monta palvelua ja matkustajan asiakkuus kullekin ja vielä mahdollisesti asiakkuus lipun välittävään kolmanteen osapuoleen.
- Selkiyttää hinnoitteluoikeutta julkisella rahalla järjestetyissä palveluissa ja niitä välitettäessä kolmansien toimesta.
- Vahvistaa eri toimijoiden oikeuden olla palvelutiedon yhdistelijän asemassa.
- Säätää tiedon vastavuoroisuudesta ja alustojen velvollisuudesta toimittaa tietoa alustalla oleville liikennepalvelujen tarjoajille.
- Asettaa toimialakohtaiset vaatimukset ja viranomaismenettelyt kilpailijayhteistyölle. Alustayhteistyössä toistensa kanssa kilpailevat kuljetuspalveluntarjoajat joutuvat käymään keskustelua tuotteista ja hinnoista.
- Matkustajan oikeudet multimodaalipalveluissa.
- Huolehtii paikallisten viranomaisten kyvystä ja mahdollisuuksista ohjata liikennejärjestelmän kehitystä.

Lisäksi kannatamme eurooppalaisten joukkoliikennetoimijoiden tavoittelemia asioita lippujärjestelmille (UITP_EMTA_POLIS_Joint-opinion-on-EU-wide-integrated-ticketing.pdf).

Yli 70 % eurooppalaisista asuu kaupunkialueilla ja arjen liikkumisesta noin 80-90 % tapahtuu kaupunkialueilla. Keskimääräinen suomalainen liikkuu kolmisen kertaa päivässä ja tekee kerran vuodessa työ- tai vapaa-ajan matkan Eurooppaan. Tehokkaimmat ja käyttäjälähtöisimmät liikkumispalvelut on aina sovitettu kunkin maan, alueen ja kaupungin tarpeisiin. Ne tarvitsevat pitkäaikaista poliittista tukea ja yleisön hyväksyntää. Paikallisissa joukkoliikennepalveluissa toimivalta on läheisyysperiaatteen mukaisesti paikallisilla viranomaisilla. Komission tuleekin tarkastella MDMS soveltamisalaa, ja voiko se ulottua paikalliseen liikennemarkkinaan. Yhteistyötä paikallisten viranomaisten kanssa voidaan EU:ssa tehdä harmonisoimalla valtiontukien käyttöä ja liikennepalvelujen hankintaa (palvelusopimusasetus 1370/2007) sekä edistämällä kestävien liikennesuunnitelmien laatimista (SUMP).

Mikäli päädytään säätelemään myös paikallisista liikkumispalveluista alustoilla, tulisi aloitteella ensisijaisesti edistää liikkumispalveluiden yhdistelyä siten, että se kasvattaa kestävien liikkumismuotojen osuutta sekä pitkillä että lyhyillä matkoilla ja matkaosuuksilla. Liikkumisen helppoutta painottavat valinnat kohdistuvat usein henkilökohtaisiin motorisoituihin kulkumuotoihin, eikä markkinatoimijoilla ole kannusteita edistää maksutonta liikkumista kuten

kävelyä ja pyöräilyä.

Toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuus päättää lippujen hinnoittelusta ja myynnistä on keskeinen PSA:n mukainen työkalu joukkoliikenteen palvelutason ja kilpailukyvyn turvaamiseen parempana kuin mitä markkinat muuten tarjoaisivat, eikä se saa vaarantua jälleenmyynti- ja paketointiratkaisujen seurauksena. PSA-joukkoliikenteen oikeudellista perustaa tai taloudellista pohjaa ei saa heikentää MDMS-lainsäädännöllä.

Suomen kannasta tulisi poistaa yksinoikeussopimusten tarkastelutarve. Paikallisessa kilpailutetussa liikenteessä yksinoikeus on yksi keinoista turvata sopimuksella aikaansaadun tarjonnan ja verkostovaikutusten taloudellinen kannattavuus. Yhtä aikaa tarjouskilpailulla hankitun julkisen palvelun kanssa ei voi tarjota palveluja, jotka heikentäisivät kannattavuutta merkittävästi.

Suomen kannasta tulisi myös poistaa nämä oikeusperustaltaan kyseenalaiset tavoitteet:

- Rahoitusmallista riippumatta digitaaliset liput tulisi olla kolmannen osapuolen välitettävissä ja paketoitavissa markkinaehtoisesti ja ilman niihin kohdistuvia markkinoita vääristäviä rajoitteita.
- Julkiseen liikenteeseen liittyvän rahoitusmallin tulee mahdollistaa ja edistää multimodaalisten palveluiden kehittymistä

Esitetyllä kannalla sillä puututaan paikallisten toimivaltaisten viranomaisten mahdollisuuteen hinnoitella rahoittamansa palvelut palvelusopimusasetuksen mukaisesti. EU sääntelee palvelusopimusasetuksessaan julkisen rahan käyttöä joukkoliikennemarkkinalla siten, että tuki ei vääristä markkinaa.

Toivomme, että Suomen kanta ja toimet eurooppalaisen liikennemarkkinan ohjauksessa puoltavat ja turvaavat **kaupunkien mahdollisuuksia järjestää ja kehittää joukkoliikennepalveluja** ja ohjata liikenteen kestävyyskehitystä.

Minna Soininen, toiminnanjohtaja, Paikallisliikenneliitto.